

Elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase seadusega muudetakse elektrituruseadust, millesse lisatakse:

- 1) tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasu vabastus kuni 15 kW netovõimsusega tootmiseadmetele;
- 2) tootmissuunalise võrguühenduse mittekasutamise tasu vabastus saartalitlusvõime tagamise teenuse osutamise korral;
- 3) energiasalvestusüksuste topeltmaksustamise kaotamine;
- 4) jaotus- ja ülekandevõrgus tagatise nõude kadumisega seotud täpsustavad sätted.

Eelnõuga kaasneb positiivne mõju kuni 15 kW (kaasa arvatud) tootmissuunalise võrguvõimsuse omanikele, kuna muudatuse jõustumise järgselt ei rakenduks neile nõue kord aastas vähemalt 95% ulatuses oma liitumisvõimsust vähemalt ühe kauplemisperioodi ulatuses kasutada ning seeläbi maksta alakasutustasu.

Samuti kaasneb positiivne mõju saartalitlusvõime tagamise teenusepakkujatele tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasust vabastuse rakendamisega, kuna selle tasu vältimiseks tehtavad kulutused lisaks teenusepakkuja oma saartalitlusvõime tagamise teenuse kulusse, mille tõttu tõuseks sellisel juhul vastavalt ka tarbijatelt kogutav saartalitlusvõime tagamise tasu. Niisiis on tarbijatele konkurentsivõimelise elektrienergia lõpphinna tagamiseks põhjendatud nimetatud tootmissuunalise võrguühenduse mittekasutamise tasust vastavetele teenusepakkujatele vabastuse rakendamine.

Edendamaks energiasalvestusüksuste rajamist ja elektriturul osalemist ning tekitamaks elektritootjatega samaväärset konkurentsi, kaotatakse topeltmaksustamine ja seeläbi vähendatakse energiasalvestusüksuste käitamiskulusid.

Kuna tagada tuleb võrdses olukorras olevate isikute võrdne kohtlemine, siis on tagatise kontekstis oluline eristada jaotusvõrguettevõtjaga ja põhivõrguettevõtjaga sõlmitud liitumislepinguid. Jaotusvõrguettevõtjale peab säilima võimalus juba esitatud tagatist hoida ja seda vajadusel realiseerida, kuid põhivõrgu mõistes ei anna pärast uue nn. fikseeritud liitumistasu kontseptsiooni jõustumisest tagatise meede enam täiendavat kasu, vaid on tootjatele oluliseks finantskuluks olukorras, kus sellel meetmel tegelik mõju puudub.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Kliimaministeeriumi (KLM) energeetikaosakonna energiavõrkude ekspert Thérèse Liis Kilk (liis.kilk@kliimaministeerium.ee, 6256493).

1.3. Märkused

Tuginedes Vabariigi Valitsuse 22.12.2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punktile 1 ja 2, mis sätestab, et seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus ei ole nõutav, kui eelnõu menetlus on kiireloomuline ja käsitleb ELi õiguse rakendamist, ei ole tehtud seaduseelnõu väljatöötamiskavatsust. Eelnõu sisaldab muudatusi, millele on pööranud tähelepanu õiguskantsler ning mille jõustumine aitaks tagada mikrotootjate eripäradest lähtuvalt seaduse proportsionaalsuse ja soodustada mikrotootjate võimalusi oma elektritarbimist katta taastuenergia tootmisega.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu poolthääle enamust.

2. Seaduse eesmärk

Kavandatud seaduseelnõuga lahendatakse energiakriisi taustal esile kerkinud kitsaskohti. Mikro- ja väiketootjad, kes on samaaegselt ka tarbijad, edastavad üldjuhul elektrivõrku üksnes enda tarbimisvajadusest üle jäävat elektrienergiat ehk ei tooda elektrienergiat oma majandusega kutsetegevusena. Selliste taastuenergia mikrotootjate (s.o alla 15 kW tootmissuunalise võimsusega tootmisseadmete), kes on enamasti kas kodumajapidamised või väikeettevõtted, koormamine samade nõuetega nagu suurtootjaid, oleks ebaproportsionaalne.

Senisest suurem paindlikkus tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasu rakendamise suhtes on vajalik, sest praktikas on osutunud tootjal täpselt 100% lepingulise võimsuse saavutamine keeruliseks ja on tekitanud täiendava ja põhjendamatu riski oma lepingulise tootmisvõimsuse ületamiseks ja sellega ühtlasi võrgulepingu rikkumiseks ainult jäiga 100% võimsuse tootmisnõude tõttu. Samuti täpsustatakse, et nn. alakasutustasu vabastus rakendub hanke võitnud saartalitlusvõime teenuse pakkujale. Lisaks edendatakse salvestusüksuste laiemat kasutuselevõttu neile saartalitlusvõime tagamise teenuse rahastamise kuluga seotud arveldamises topeltmaksustamise kaotamise läbi.

Seoses ülekandevõrgus kehtima hakanud uue liitumistasude kontseptsiooniga kaotatakse tagatise nõue ja põhivõrguettevõtja tagastab seni realiseerimata tagatised, kuid jaotusvõrgus küll kaob uute tagatiste nõue, ent seadusega täpsustatakse seni kehtivate, realiseerimata tagatistega seotud nõudeid.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb ühest paragrahvist, millega muudetakse ja täiendatakse elektrituruseadust.

3.1. Elektrituruseaduse muutmine

Punktiga 1 (§ 42⁷ lg 8) täiendatakse elektrituruseadust § 42⁷ lõikega 8, mille eesmärk on edendada energiasalvestusüksuste rajamist ja elektriturul osalemist ning tekitada elektritootjatega samaväärset konkurentsi topeltmaksustamise kaotamise ja seeläbi energiasalvestusüksuste käitamiskulude vähendamise kaudu.

Punktiga 2 (§ 87¹ lg 6⁴) täiendatakse seadust § 87¹ lõikega 6⁴, millega nähakse ette tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasu rakendamise erisus kuni 15 kW (kaasa arvatud) netovõimsusega tootmisseadmetele (s.o mikrotootjatele) ehk kui ülejäänud tootjad peavad käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud perioodi möödumisel vähemalt ühe kauplemisperioodi jooksul mõõdetult kasutama oma liitumislepingujärgset tootmisvõimsust (s.o võrgulepingus sätestatud võrguühenduse läbilaskevõimet) vähemalt 95 protsendi ulatuses, siis kuni 15 kW (kaasa arvatud) netovõimsusega tootmisseadmed on tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasust täielikult vabastatud. Tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasu ehk alakasutustasu norm kehtestati 17. märtsil 2023 ning erisus mikrotootjatele kehtestatakse tagasiulatuvalt alates sellest kuupäevast. Seega edaspidi rakendatakse tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasu üle 15 kW tootmisseadmetele, kuid mitte enam tootmisseadmetele võimsusega kuni 15 kW (kaasa arvatud).

Eesti Vabariigi õiguskantsler oma Kliimaministeeriumile saadetud kirjas (09.10.2025 nr 7-4/251945/2507317) toetab mikrotootjatele tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasu erisuse rakendamist ja on palunud eelnõu menetlusega võimalikult kiiresti edasi liikuda.

Punkti 3 (§ 87¹ lg 7) eesmärk on laiendada tootmissuunalise võrguühenduse mittekasutamisega seonduva alakasutustasu vabastamise aluseid saartalitlusvõime tagamise teenuse osutamise

juhul. Kuna iga-aastaselt tootmissuunalise võimsuse 95 protsendi ulatuses kasutamise tõendamiseks seotud kulu lisaks teenusepakkuja oma saartalitlusvõime tagamise teenuse kulusse, mille tõttu tõuseks sellisel juhul vastavalt ka tarbijatelt kogutav saartalitlusvõime tagamise tasu, on tarbijatele konkurentsivõimelise elektrienergia lõpphinna tagamiseks põhjendatud nimetatud tootmissuunalise võrguühenduse mittekasutamise tasust vabastuse rakendamine. Samuti nähakse seadusemuudatusega ette võrgulepingujärgse tootmissuunalise võimsuse (s.o võrgulepingus sätestatud võrguühenduse läbilaskevõime) kasutamise kohustus 95 protsendi ulatuses (sarnaselt juba kehtivale liitumislepingujärgse tootmissuunalise võimsuse 95 protsendi ulatuses kasutamise kohustusele). Kui seadusemuudatuse algse eelnõu alusel eksisteeriks tootjaliitumine võimsusega 100 MVA ja kui tootja toodab alakasutustasu arvestusperioodil 94% lepingulisest võimsusest, siis peab võrguettevõtja talle esitama alakasutustasu nõude algse eelnõu teksti alusel 6% ulatuses. Seaduse täpsustuse järel tuleks aga arvesse võtta, et tootmiskohustus ise ei ole enam 100%, vaid on 95% lepingulisest võimusest ning sel juhul tuleb tootjale esitada alakasutustasu nõue 1% tootmisvõimsuse ulatuses.

Senisest suurem paindlikkus on vajalik, sest praktikas on osutunud tootjal täpselt 100% lepingulise võimsuse saavutamine keeruliseks ja on tekitanud täiendava ja põhjendamatu riski oma lepingulise tootmisvõimsuse ületamiseks ja sellega ühtlasi võrgulepingu rikkumiseks ainult jäiga 100% võimsuse tootmisnõude tõttu. Täpsustus täidab jätkuvalt seaduse mõtet ja eeldab, et liitumislepinguga tootmisseade on lubatud ulatuses valminud või olemasolevat, võrgulepinguga tootmisseadet kasutatakse peaaegu maksimaalses ulatuses.

Oluline on märkida, et tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise arvestuses ei ole määravaks tootmisseadme tootmisvõimsus, vaid liitumis- või võrgulepingus sätestatud võrguühenduse läbilaskevõime (mis võib olla kokku lepitud madalamal tasemel kui tootmisseadme maksimaalne võimalik tootmisvõimsus).

Punktiga 4 (§ 87¹ lg 7³) täiendatakse seaduse § 87¹ lõikega 7³ sarnaselt liitumislepingutele kehtiva erisusega sama paragrahvi lõikes 6⁵ ka kuni 15 kW (kaasa arvatud) netovõimsusega tootmissuunalistele võrgulepingutele selliselt, et tootmissuunalise võimsuse (s.o võrgulepingus sätestatud võrguühenduse läbilaskevõime) mittekasutamise tasu, mida on nimetatud käesoleva paragrahvi lõikes 7 ei kohaldata kuni 15 kW tootmissuunalise võimsusega turuosalistele.

Muudatusega kaasneb pikaajaline positiivne majanduslik mõju eelkõige kuni 15 kW (kaasa arvatud) tootmissuunalise võrguvõimsuse omanikele, kuna muudatuse jõustumise järgselt ei rakenduks neile nõue kord aastas vähemalt 95% ulatuses oma liitumisvõimsust vähemalt ühe kauplemisperioodi ulatuses kasutada. Elektrilevi võrgus oli 2025. aasta keskpaiga seisuga mikrotootjaid (s.o kuni 15 kW maksimaalne võimsus) 13 700, kokku tootmisvõimsusega 143 megavatti ja võrgulepinguga kokku lepitud võrku antava võimsusega 141 megavatti. Kokku on Elektrilevi võrgus 23 100 elektritootmisega seotud tarbimiskohta, tootmisvõimsusega 981 megavatti ja võrgulepinguga kokkulepitud võrku antava võimsusega 917 megavatti (võrku antav võimsus ehk võrguühenduse läbilaskevõime elektrienergia võrku andmisel võib olla ja paljudel juhtudel ongi erinev tootmisseadme võimsusest). Muudatuse jõustumine on kavas tagasiulatuvalt alates 2023. aasta 17. märtsist – st. alakasutustasu esmakordsest jõustumisest selliselt, et mikrotootjatele, s.o kuni 15 kW tootmissuunalise võrguühenduse läbilaskevõime omanikele ei esitata ühtegi nn. alakasutustasu arvet.

Punktiga 5 (§ 111³ lg 14¹–14²) lisatakse seadusesse täiendavad lõiked, mis on seotud tagatise nõude kadumisega koos fikseeritud liitumistasude kontseptsiooni (s.o käesoleva seaduse § 74 lõikes 7 nimetatud liitumistasude hinnakiri) rakendamisega 2025. aasta 13. juunil jõustunud elektrituruseaduse muudatusega alates 1. jaanuarist 2026. Eelmainitud kuupäeva seisuga on veel liitumislepinguid, mille puhul ELTS § 87¹ lõikes 4 sätestatud tootmise alustamise tähtaeg ei ole saabunud ning ühtlasi ei ole selgunud tagatise realiseerimise vajadus ega § 72 lõikes 6³ sätestatud liitumistasule (nn. fikseeritud liitumistasu) ülemineku võimalus.

Põhivõrgus jõustus fikseeritud liitumistasule üle minnes võrgu ettearendamise kohustus, mistõttu ei arvesta põhivõrguettevõtja võrguinvesteeringuid kavandades enam liitumislepingutega, mille puhul on võrguühendus valmis ehitatud, kuid mis on kliendi poolt kasutusele võtmata. Tagatiskohustuse eesmärk on tõkestada elektrivõrgus tootmisvõimsustega vaba ressursi broneerimist, millest tingituna ei olnud põhivõrguettevõtjal enne fikseeritud liitumistasu jõustumist võimalik väljastada majanduslikult perspektiivseid liitumispakkumusi mahukate võrgutugevdustööde maksumuse tõttu. Lühidalt ei mõjuta alates 31.07.2025 jõustunud niinimetatud uue põhivõrgu liitumistasu kontseptsiooni puhul enam varasemalt sõlmitud kehtivad liitumislepingud uute väljastatavate liitumispakkumuse maksumust ning seega ei anna põhivõrgu mõistes tagatise meede täiendavat kasu, vaid on tootjatele oluliseks finantskuluks olukorras, kus sellel meetmel tegelik mõju puudub. Kõigi eelnõu koostamise hetkeks realiseerimata tagatisega liitumiste puhul on tasutud vähemalt 70% liitumistasust ning viimane sellistest liitumispunktidest valmib võrgutugevdustööde teostamise järel 2027. aasta novembris, mille järel algab alakasutustasu arvestuse periood juhul kui tootja ei alusta ettenähtud perioodi jooksul tootmisseedmega tootmist.

Kuna 31.07.2025 jõustunud põhivõrgu fikseeritud liitumistasu ei muuda jaotusvõrgus tootmissuunalisel liitumisel tasumisele kuuluva liitumistasu kujunemise põhimõtteid, siis on tagatise kontekstis oluline eristada jaotusvõrguettevõtjaga ja põhivõrguettevõtjaga sõlmitud liitumislepinguid. Oluline on tagada võrdses olukorras olevate isikute võrdne kohtlemine ning seega tuleb kohelda kõiki kuni 2025. aasta 30. juulini jaotusvõrguga liitunud tootjaid ning alates 2025. aasta 31. juulist, kui kadus tagatise esitamise nõue, liitunud tootjaid võrdselt. Enne ja pärast seda kuupäeva jaotusvõrguettevõtjale liitumistaotluse esitanud tootjaid ei ole põhjendatud ühe turuosaliste grupina käsitleda, sest tulenevalt regulatsioonist on need turuosalistes juba erinevalt koheldud ja seega tootjatele, kellel on tulnud võrguettevõtjale tagatis esitada, tuleb tagatis tagastada ka võrdsetel alustel, vastasel juhul tekib selles turuosaliste grupis ebavõrdne olukord. Nende jaotusvõrgu liitumislepingute puhul, kus ei ole tootja tootmisseedet kasutusele võtnud ja ELTS § 87¹ lõikes 4 sätestatud tootmise alustamise tähtaeg ei ole saabunud ning kuivõrd jaotusvõrgus jäävad edaspidi kehtima liitumistasu kujundavad põhimõtted, mis kehtisid ka tagatiskohustuse kehtivusajal, siis peab jaotusvõrguettevõtjale säilima võimalus juba esitatud tagatist hoida ja seda vajadusel realiseerida ehk olemasolevatele, kehtivatele jaotusvõrguettevõtjale esitatud tagatistele peab säilima terviklikult senine süsteem kuni tootmise alustamiseni või tagatise realiseerimiseni.

Punkti 6 (§ 111³ lg 17¹) eesmärk on muuta seaduse § 111³ lõike 17¹ sõnastust selliselt, et alla 15 kW (kaasa arvatud) tootmissuunalise võimsuse liitumis- ja võrgulepingu omanikele rakendub käesoleva seadusega loodud leevendus tagasiulatuvalt alates tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasu esmakordsest rakendamisest alates 2023. aasta 17. märtsist. Muudatus on tingitud asjaolust, et taastuenergia mikrotootjate (s.o alla 15 kW tootmissuunalise võimsusega tootmisseedmete), kes on enamasti kas kodumajapidamised või väikeettevõtted, koormamine samade nõuetega nagu suurtootjaid, on ebaproportsionaalne. ELTSis on väiketootjate eripärasid arvestades tehtud neile mitmeid lihtsustusi eesmärgiga motiveerida kodumajapidamisi ja väiketalusid investeerima taastuenergiaprojektidesse. Kuna paljudel sellistel tootjatel puudub võimalus ja võimekus oma tootmist juhtida, sest päikeseenergia toodang sõltub ilmast ning liitumispunktis tootmissuunalise võimsuse kasutus sõltub samaaegsest tarbimisest, siis regulaarselt 95% ulatuses oma tootmissuunalise võimsuse kasutamise nõude kehtestamine alla 15 kW (kaasa arvatud) liitumis- ja võrgulepingu omanikele on ebarealistlik. Tagasiulatuv rakendamine on vajalik õigusliku järjepidevuse jaoks, et seadusemuudatusega ei loodaks uusi ebavõrdsusi ja välditaks varasema regulatsiooni ebaproportsionaalsust. Nii vabastatakse väikesed tootjad, kes ei saanud piisavalt kiiresti oma

tegevust kohandada pärast tasu kehtestamist, nn alakasutustasu maksmise nõudest tagasiulatuvalt.

Punktiga 7 täpsustatakse, et oleks üheselt mõistetav, et liitumistaotlusega koos tagatise esitamisega seotud elektrituruseaduse nimetatud sätteid kohaldatai vaid kuni põhivõrguettevõtja poolt esmakordse § 74 lõikes 7 nimetatud liitumistasude hinnakirja kehtima hakkamiseni, mis toimus 2025. aasta 31. juulil (hinnakiri avaldati 2025. aasta 1. juulil) ning mitte selle igakordse uuendamise ja kehtima hakkamiseni.

Punktiga 8 täpsustatakse õigusselguse huvides, et kuna käesoleva seaduse § 87¹ lõiked 1, 2 ja 3 on kehtetud alates 2026. aasta 1. jaanuarist (2025. aasta 13. juunil jõustunud elektrituruseaduse muudatus, RT I, 03.06.2025, 3), siis vastavalt käesoleva seaduse § 111³ lõikele 14¹ ei kuulu 2026. aasta 1. jaanuarist jaotusvõrguettevõtjale esitatud tagatis tagastamisele muul kui samas lõikes sätestatud juhul ning lõike 14² järgi tagastab põhivõrguettevõtja temale esitatud tagatised 3 kuu jooksul alates eelmainitud sätte jõustumisest.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei lisata muudatustega adresseeritud seadusesse uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud EL õigusaktidega.

6. Seaduse mõjud

6.1. Elektrienergia liitumis- ja võrgulepingujärgse tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise eest rakendatava tasu tingimuste muutmine

Eelnõuga kaasneb pikaajaline positiivne majanduslik mõju eelkõige kuni 15 kW (kaasa arvatud) tootmissuunalise võrguvõimsuse omanikele, kuna muudatuse jõustumise järgselt ei rakenduks neile nõue kord aastas vähemalt 95% ulatuses oma liitumisvõimsust vähemalt ühe kauplemisperioodi ulatuses kasutada ning seeläbi alakasutustasu. Elektrilevi võrgus on 2025. aasta keskpaiga seisuga mikrotootjaid (s.o kuni 15 kW maksimaalne võimsus) 13 700 kokku tootmisvõimsusega 143 MW ja võrgulepinguga kokku lepitud võrku antava võimsusega 141 MW. Kokku Elektrilevi võrgus 23 100 elektritootmisega seotud tarbimiskohta, tootmisvõimsusega 981 MW ja võrgulepinguga kokkulepitud võrku antava võimsusega 917 MW. Võrku antav võimsus (võrguühenduse läbilaskevõime elektrienergia võrku andmisel) võib olla ja paljudel juhtudel ongi erinev tootmisseedme võimsusest. Ka paljude elektritootjatega on võrku antav võimsus kokku lepitud 15 kW või väiksemana või on olukordi, kus tootmistingimusi kasutaval võrguühendusel võib olla kokku lepitud, et elektrienergia võrku andmine ei ole võimaldatud. Kohustus tõendada tootmissuunalise võrgu läbilaskevõime kasutust rakendub vaid üle 15 kW tootmissuunalise võimsuse võrgu- või liitumislepingu omanikele. Muudatus kavandatakse jõustada tagasiulatuvalt alates 2023. aasta 17. märtsist – st alakasutustasu esmakordsest jõustumisest selliselt, et mikrotootjatele, s.o kuni 15 kW tootmissuunalise võrguühenduse läbilaskevõime omanikele ei esitata ühtegi nn. alakasutustasu arvet.

Välistada ei saa ühekordset negatiivset majanduslikku mõju võrguettevõtjatele, kelle võrguga on ühendatud kuni 15-kilovatiseid tootmisvõimsusi, kuna IT-süsteemides tuleb seadusemuudatuse tõttu sisse viia erinevad kontrollimehhanismid võrgu- või liitumislepingu

tootmissuunalisest võimsusest lähtudes juhul kui sellist funktsionaalsust seni süsteemides ette nähtud ei ole olnud.

6.2. Saartalitlusvõime tagamise teenuse osutamise korral tootmissuunalise võrguühenduse mittekasutamise tasust vabastuse rakendamine

Tootja, kes osutab saartalitlusvõime tagamise teenust, osutab seda hankelepingu korras ning juhul kui nõuda sellelt teenusepakkujalt iga tootmissuunalise võimsuse mittekasutamise tasu arvestusperioodi jooksul oma tootmissuunalise võimsuse 95% ulatuses kasutamise tõendamist, tähendaks see täiendavat lisakulu teenuse hinnale. Seeläbi tõuseks lõpptarbijate elektriarvetel saartalitlusvõime tagamise teenuse tasu komponent. Seadusemuudatusega vabastatakse teenusepakkuja nn. alakasutustasust ehk elektritarbijatele ei teki sellest täiendavat kulu, seaduse mõju elektrienergia lõpptarbijatele on positiivne.

6.3. Energiasalvestusüksuste topeltmaksustamise kaotamine

Muudatus aitab toetada Eesti elektrisüsteemi jaoks väga vajalike elektrienergia salvestusvõimsuste rajamist ning lisaks elektrisalvestusüksuste omanikele, kellele võimaldatakse seadusemuudatusega paremad võimalused konkurentsi pakkumiseks elektritootjatele on laiemalt mõju positiivne ka elektrienergia lõpptarbijatele, kuna energiasalvestusüksuste rajamine aitab siluda elektrienergia turu hinnatippe. Kõnealuse muudatusega viiakse kõik energiasalvestusüksusele esitatavad tasud ühtsetele arvestusalustele, mis toob kaasa positiivse mõju ka võrguettevõtjatele ja elektrienergia müüjatele, kes seni kehtiva regulatsiooni järgi oleksid pidanud teatavaid tasusid (nt taastuenergia tasu ja võrguteenuse tasu) energiasalvestusüksuse omanikele arvestama ühesuguselt, kuid saartalitlusvõime teenuse tagamise tasu teistsuguse arvestusmetoodika alusel.

6.4. Jaotus- ja ülekandevõrgus tagatise nõude kadumisega seotud täpsustavad sätted

Seadusemuudatuse järgi on jaotusvõrgus võimalik seni kehtiv ja realiseerimata tagatis ainult tagasi saada, mitte ei arvestata seda liitumistasu katteks ning seda üksnes juhul, kui tootmiseseade on kasutusele võetud. 2025. aasta 31. juulil jõustunud fikseeritud liitumistasu kontseptsioon ei muuda jaotusvõrgus tootmissuunalisel liitumisel tasumisele kuuluva liitumistasu kujunemise põhimõtteid ning seega on tagatise kontekstis oluline eristada jaotusvõrguettevõtjaga ja põhivõrguettevõtjaga sõlmitud liitumislepinguid. Kuivõrd jaotusvõrgus jäävad kehtima liitumistasu kujundavad põhimõtted, mis kehtisid ka tagatiskohustuse kehtimise hetkel, siis sellest tulenevalt peab jaotusvõrguettevõtjale säilima võimalus juba esitatud tagatist hoida ja seda vajadusel realiseerida ehk olemasolevatele, kehtivatele tagatistele peab säilima terviklikult senine süsteem kuni tootmise alustamiseni või tagatise realiseerimiseni. Jaotusvõrguettevõtjaga liitumisel on oluline kohelda kõiki kuni 2025. aasta 30. juulini liitunud tootjaid ning alates 2025. aasta 31. juulist, kui kadus tagatise esitamise nõue, liitunud tootjaid võrdselt. Enne ja pärast seda kuupäeva jaotusvõrguettevõtjale liitumistaotluse esitanud tootjaid ei ole põhjendatud ühe turuosaliste grupina käsitleda, sest tulenevalt regulatsioonist on need turuosalised juba erinevalt koheldud ja seega tootjatele, kellel on tulnud võrguettevõtjale tagatis esitada, tuleb tagatis ka tagastada võrdsetel alustel, vastasel juhul tekib selles turuosaliste grupis ebavõrdne olukord.

Põhivõrguettevõtja juures aga ei mõjuta pärast eelmainitud fikseeritud liitumistasu kontseptsiooni jõustumist varasemalt sõlmitud kehtivad liitumislepingud enam uute väljastatavate liitumispakkumuse maksumust ning tagatise meede ei anna seega täiendavat kasu. Kõigi tagatiste puhul, mida põhivõrguettevõtja hoiab, on praeguseks makstud vähemalt 70% liitumistasust ning kõige viimane liitumispunkt valmib võrgutugevdustööde tõttu 2027. aasta novembris. Seadusemuudatusel on seega positiivne mõju põhivõrguettevõtjaga enne 2025. aasta 31. juulit liitumislepingu sõlminud turuosalistele ning seadusemuudatusel puudub mõju jaotusvõrguettevõtjaga sõlmitud liitumislepingutele, kuna kehtivatele tagatistele säilitatakse terviklikult senine süsteem.

6.5. Eelnõu rakendamisega seotud tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Eelnõu rakendamiseks täiendavaid kulusid ega tulusid riigi eelarvele ega kohalikele omavalitsustele ei teki.

7. Rakendusaktid

Seaduse jõustumisega ei kaasne vajadust muuta rakendusakte.

8. Seaduse jõustumine

Seadusemuudatused jõustuvad üldises korras. Jõustumisel ei nähta ette pikemat aega, kuna normi adressaadid ei vaja kohanemiseks pikemat aega.

Algatab Riigikogu liige Mario Kadastik 09.12.2025. a

(allkirjastatud digitaalselt)

Mario Kadastik

Riigikogu liige